

Názov tejto kapitoly možno znie komplikovane, tak si vyjasnime, o čom tu budeme hovoriť.

Budeme uvažovať o „osobnostných vlastnostiach“ osôb Božej Trojice. O každom z nich sa dá povedať niečo, čo sa nedá povedať o ostatných dvoch: „Od večných vekov je splodenie Syna vlastné Otcovi, Synovi je vlastné to, že je splodený Otcom, Svätému Duchu je vlastné to, že vychádza od Otca a od Syna.“

Ak chceme v plnosti obsiahnuť „osobnostné vlastnosti“, musíme hovoriť o tom, ako Otec plodí a ako je Syn splodený. Tejto záležitosti sa budeme venovať v tejto kapitole (článku). Potom sa musíme venovať vychádzaniu Svätého Ducha. Na to sa pozrieme v nasledujúcej kapitole (článku).

Syn

Nateraz bude pre nás kľúčovým slovom pojem „syn“. Veľmi nám pomôže to, ak okamžite rozpoznáme, že Biblia toto slovo používa viacerými spôsobmi. Za každú cenu sa musíme vyhnúť nerozumnej predstave, že, keďže Ježiš je nazvaný „Synom Božím“, znamená to, že Boh mal dieťa.

Niekedy slovo syn znamená „syn“ v jednoduchom a rýdzom zmysle, ale používa sa aj voľne, v zmysle „potomok“. Takto sú potomkovia Izraela známi ako „synovia Izraelovi“. Veľmi často toto slovo vôbec neobsahuje myšlienku „narodenia sa“. Obyvatelia Sionu sa nazývajú „synovia Siona“. Žiaci alebo učenici prorokov sú „synovia prorokov“ (1. Kráľov 20:35). Hrubí, bezcitní a bezcharakterní ľudia sú známi ako „synovia Beliála“ (Deuteronomium 13:13), zatiaľ čo niekto, kto si zaslúži smrť, je „synom smrti“ (1. Samuelova 20:31). Tieto príklady sú zo Starej zmluvy, ale podobné použitie slova syn nájdeme aj v Novej zmluve.

Neprekvapí nás preto, keď nájdeme výraz „synovia Boží“, a neurobíme z toho záver, že Boh má potomkov. Pozemskí vládcovia sú opísaní ako „synovia Najvyššieho“ (Žalmy 82:6), pretože ich moc im zveril Boh a uplatňujú ju pod jeho vládou. Výraz „synovia Boží“ sa používa pre anjelov (Jób 1:6), ako aj pre ľudí, ktorí sú špeciálnym objektom Božej lásky – kresťanskí učenici, ktorí dostali výsadu a boli adoptovaní, sú prijatí za členov Božej domácnosti (Matúš 5:9, 45; Galaťanom 3:26). Avšak keď sa titul „synovia Boží“ používa pre stvorené bytosti, či už sú to ľudia, alebo anjeli, vždy sa používa v množnom čísle. V jednotnom čísle sa používa iba vtedy, keď označuje Pána Ježiša Krista, druhú osobu Trojice. Jediná výnimka sa nachádza v Lukášovi 3:38, kde je slovo „syn Boží“ použité pre Adama. Dôvodom je očividne to, že Adam vďačí za svoj život priamo Bohu bez toho, že by mal ľudského otca.

Boží Syn

Keď uvažujeme o titule „Boží Syn“, ktorý sa používa pre nášho Pána Ježiša Krista (Ján 19:7), musíme si uvedomiť, že slovo „syn“ tu nie je použité tak, ako sme to doteraz opisovali. Ježiš nie

je Synom svojho Otca v takom zmysle, že by mal počiatok. Slovo „syn“ tu neznamená ani frázu, ktorá by opisovala iba titul vysoko postaveného panovníka, ako je to v prípade pozemských vládcov. Nie je to jednoducho ani prostriedok, ako nás upovedomiť iba o tom, že Ježiš sa stal človekom nadprirodzeným spôsobom, a nie obyčajným narodením sa – i keď samozrejme aj na toto nás tento titul upozorňuje (pozri Lukáš 1:35). Nie je to ani starobylý a pôvabný spôsob, ako vyjadriť to, že Ježiš je Bohu bližší než ktokoľvek iný. Použitie slova „Syn Boží“ je úplne iné. Prvá osoba Trojice sa volá „Otec“ preto, aby nám bolo ukázané, aký je jeho večný vzťah k Synovi. Druhá osoba Trojice sa volá „Syn“ preto, aby sme poznali, aký vzťah má k prvej osobe Trojice. „Otec“ a „Syn“ sú bežné tituly, avšak pomáhajú našim biednym mysliam pochopiť vzťah, ktorému sa tieto dve osoby Trojice navzájom tešia vo večnosti.

Tieto slová poukazujú na to, že Syn je tým, kým je, vďaka Otcovi. Avšak nenaznačujú, že Otec je tým, kým je, vďaka Synovi. Rovnakú myšlienku naznačuje aj fráza „jednorodný“, ktorá sa v Písme často vyskytuje. Ježiš je „jednorodný od Otca“ (Ján 1:14); „jednorodný Syn“ (Ján 1:18, 3:16); a „jednorodný Syn Boží“ (Ján 3:18). Syn vďačí za svoje splodenie Otcovi, ale opačne sa to nedá povedať. Písmo používa v iných dvoch prípadoch termín „prvorodený“. Slovo „prvorodený“ podčiarkuje to, že Ježiš existoval už pred všetkým stvorením (Kolosanom 1:15; Hebrejom 1:6). Vzťah medzi Otcom a Synom je očividne jedinečný. Niemenej Písmo pomáha našim smrteľným mysliam porozumieť tomuto vzťahu tým, že hovorí v terminológii splodenia a narodenia. Tiež je napísané, že Syn je odbleskom slávy a obrazom podstaty Boha Otca (Hebrejom 1:3). Pre Syna by bolo nemožným byť tým, kým je, bez Otca. Avšak o Bohu Otcovi sa nikdy nehovorí, že je obrazom podstaty Boha Syna.

Nenaznačujeme tým, že Otec stvoril Syna. Atanázovo vyznanie správne prehlasuje, že „Syn pochádza zo samotného Otca, nie je utvorený ani stvorený, ale splodený.“ Pán Ježiš Kristus nie je stvorená bytosť. V kapitole 4 sme videli, že Syn je Bohom rovnako, ako je Otec Bohom. Oni obaja sú Boh; obidvaja sú Bohom rovnocenne; obidvaja sú Bohom večne; a obidvaja sú Bohom v rovnakom zmysle. Ani netvrdíme, že Boh Otec sa rozhodol niečo spraviť, alebo že niečo, čo sa dovtedy neudialo, sa stalo. Hovoríme o niečom, čo sa v Božstve deje samozrejme, a čo sa dialo od vekov – niečo, čo sa deje teraz, a čo sa dialo večne. Ak by to tak nebolo, v Božstve by existovala zmena, a to je nemožné. Okrem toho by to odporovalo jasnému biblickému učeniu o tom, že Kristovo vychádzanie a jeho „východiská“ sú „odpradávná, odo dní veku“ (Micheáš 5:2,

pozri Matúš 2:6 a Ján 7:42).

Niežeby Boh Otec z Boha Syna vytváral Boha. Syn je Bohom vo svojom vlastnom práve. A predsa by bez Boha Otca v Božej Trojici neexistovala osoba Boh Syn. Syn je tým, kým je, kvôli Otcovi. V rámci Božstva stále prebieha niečo, čo je podobné rozmýšľaniu a rozprávaniu. Syn je obrazom Otca. Práve preto sa o ňom hovorí ako o „Slove“, ktoré je u Boha, a ktoré je Bohom od počiatku (Ján 1:1–2). Toto je to, čím je Syn. Syn by týmto nemohol byť bez Boha Otca. Otec by bez Boha Syna nemohol nájsť obraz, ktorý by vyjadroval jeho podstatu. Toto je vzťah, ktorý navzájom majú prvá a druhá osoba Trojice.

Ak by sme to chceli vyjadriť technicky presnejšie, použili by sme slová Louisa Berkhofa: „Splodenie Syna môžeme definovať nasledovne: Je to ten večný a nevyhnutný akt prvej osoby Trojice, pri ktorom je Otec v rámci Božej Bytosti základom pre druhú takú osobnú existenciu, akou je on, pričom tejto druhej osobe dáva do vlastníctva celú božskú podstatu (esenciu) bez toho, že by sa táto podstata akokoľvek delila, Otcovi odcudzila, alebo sa nejako zmenila“ (Systematická teológia, str. 94).

Čo hovorí Biblia

Verš za veršom vypovedá o tajuplnej pravde, ktorá je predmetom našej diskusie. Pán Ježiš Kristus je Bohom vo svojom vlastnom práve. Premýšľajme o spôsoboch, akými je opísaný. On je nielen Slovom Božím (Ján 1:1), nielen presne reprezentuje Boží charakter (Hebrejom 1:3), ale je aj v podobe Boha (Filipanom 2:6), je „obrazom neviditeľného Boha“ (Kolosanom 1:15; 2.

Korinťanom 4:4). Táto hlavná myšlienka je nám neustále tlmočená. Syn by nemohol byť tým, čím je, bez Boha Otca. On je tým, kým je, kvôli Bohu Otcovi.

Je dôležité zdôrazniť, že tento vzťah Syna k Otcovi nemal počiatok. Vždy bol takýto. Nesmieme si myslieť, že Ježiš sa nazýva „Syn“ až od okamihu svojho narodenia, kedy ako človek prišiel na tento svet. Ako nám to jasne vyjadruje Ján 1:14–18, práve to, že na seba vzal telo, umožnilo ľuďom uvidieť jednorodeného od Otca. Avšak jednorodeným bol už predtým. Božím milovaným Synom bol už vtedy, keď Boh stvoril vesmír (Kolosanom 1:13–20). Jeho synovstvo nie je postavením, ktoré by získal až neskôr. Tak podobne aj Rimanom 1:3 a Galaťanom 4:4 hovoria o ňom najprv ako o Božom Synovi, až potom sa zmienajú o jeho narodení. Ježiš bol Synom ešte predtým, ako prišiel v podobe hriešneho tela (Rimanom 8:3). Bol Synom Božím ešte skôr, ako ho Boh poslal na svet (Ján 3:16; 1. Jánov 4:9).

Hebrejom 1:5–8 sú výnimočne dôležité verše. O Pánovi Ježišovi Kristovi ako o Synovi je tu prehlásené, že je Bohom, a že kraluje na tróne na veky vekov. Práve on je privedený na svet ako „prvorodený“. Jeho synovstvo je večné. Tento vzťah s Bohom Otcom nemal počiatok. Tento vzťah je jedinečný a je pre nás nepochopiteľný: „Nikto nezná Syna, iba Otec, ani Ota nezná nikto, iba Syn, a ten, komu by Syn chcel zjaviť“ (Matúš 11:27).

V Jánovi 5:16–47 Ježiš o svojom jedinečnom vzťahu s Bohom Otcom hovorí viac. Stojí za to nalistovať si tie verše a pozrieť sa teraz na ne. Verš 18 hovorí, že Ježiš nazval Boha „svojím vlastným Otcom“. Inými slovami povedané, Boh mu je Otcom takým spôsobom, akým nie je Otcom nikomu inému. Židia, ktorí počúvali, to pochopili úplne presne, a preto sa rozhnevali, že takto seba učinil rovným Bohu (verše 17–18). Ohromujúce je na tom to, že Ježišovo vedomie o svojom večnom splodení neumenšilo jeho vedomie o tom, že je rovný Bohu. A predsa povedal,

že hoci činí tie isté skutky ako Otec, nemôže ich činiť nezávisle od Otca (verš 9-24). Súdiť môže iba preto, lebo Otec mu odovzdal súd (verš 22). To však neznamená, že sa treba k nemu správať ako k tomu, kto je menší od Otca. To nikdy! Ježišovi skutočne máme vzdávať česť, ktorá sa vzdáva Otcovi (verš 23)! Ak Syna takto nectia, potom sa ani Otcovi nedostáva tej cti, ktorá mu patrí. Ježiš si uvedomoval svoje synovstvo i to, že ho poslal Otec. Zároveň si bol vedomý svojej rovnosti a jednoty s Otcom. Pre naše mysle je to nepochopiteľné.

Tieto verše pokračujú opisom toho, ako Ježiš nástojí na tom, že rovnako ako Otec, i on má život sám v sebe. Nikto ho neoživil, na rozdiel od nás. Ježiš je živý vo svojom vlastnom práve. Aj keď je to tak, pokračuje hovoriac, že má život sám v sebe iba preto, lebo mu ho dal Otec (verš 26)! Božiemu Synovi patrí aj božská výsada kriesiť mŕtvych (verš 25); a jednako nemôže činiť nič sám od seba. Všetku moc, ktorú uplatňuje, má kvôli Otcovi, ktorý ho poslal na svet a ktorého vôľu s láskou poslúcha (verše 30, 36). Prichádza, aby uplatnil Božiu moc (verš 40), prichádza ako ten, o kom píše Písma (verše 39, 46), a predsa neprichádza vo svojom vlastnom mene, ale v mene Otcovom (verš 43). Celá táto pasáž Písma nám ukazuje, že Ježiš je Bohom sám v sebe a zo seba. Je Bohom vo svojom vlastnom práve. Jasné je aj to, že ak by nebolo Boha Otca, Syn by nebol vôbec ničím.

Podobnú pasáž Písma nájdeme v Jánovi 10:22–42. Ježiš tu opäť hovorí o svojom príchode v mene Otca a o tom, že tí, ktorých prišiel zachrániť, mu patria iba preto, lebo mu ich dal Otec (verše 25, 29). Na svete je len preto, lebo ho poslal Otec (verš 36). Toto je reč podriadenia sa. Tieto slová zjavujú, že Syn slúži Otcovi. A pritom si v tej istej pasáži Ježiš nárokuje božstvo úplne otvorene, takže Židia sa opäť chystajú zabiť ho (verš 31). Obvinili ho z toho, že sa vyhlasuje za Boha (verš 33), a nemýlili sa. To je presne to, čo Ježiš o sebe vyhlasoval! Vyhlasoval, že môže činiť to, čo dokáže činiť len sám Boh – dať večný život (verš 28). Prehlásil, že tých, ktorých zachránil, mu nikto nemôže vytrhnúť z jeho ruky, rovnako, ako ich nikto nemôže vytrhnúť z ruky Otca (verše 28-29). Nárokoval si, že je Božím Synom, ktorý je s Otcom jedno (verše 36, 30). Nemyslel tým na to, že by bol jedno so svojím Otcom v takom zmysle, ako sú jedno pozemský syn a pozemský otec. Pozemský syn vďačí za všetko, čím je, svojmu otcovi. Tak je to aj v prípade Božieho Syna. Pozemský syn je samostatnou osobou, odlíšiteľnou od otca. Tak je to aj v prípade Božieho Syna – v takom chápaní slova „osoba“, ako ho používame v tejto knihe. Avšak pozemský syn by nikdy nemohol povedať: „Otec je vo mne a ja v Otcovi“

(verš 38). Syn je odlišný od Otca. Syn je Otcovi podriadený. Otec ho poslal na svet. A predsa je Syn s Otcom jedno. Pritom Syn je Bohom tak ako Otec. A nielen to, každý z nich je v tom druhom. Práve v tomto spočíva tajomstvo večného splodenia Syna. Je to tajomstvo o „Synovi Božom, jednorodenom z Otca pred založením sveta, o Bohu z Boha, o Svetle zo Svetla, o pravom Bohu z pravého Boha, splodenom, nie stvorenom, ktorý je s Otcom jednej podstaty“ (Nicejské vyznanie).

Problematické otázky na zváženie

Toto učenie prirodzene vzbudzuje v našich mysliach mnohé problematické otázky. Musíme si čestne priznať, že na mnohé z nich nepoznáme odpoveď. Nadalej vidíme to, čo hovoria Písma, ale nie sme o nič bližšie k tomu, aby sme porozumeli, ako to tak môže byť. Ako môže Syn vdáčiť Otcovi za všetko, čím je, a predsa byť Bohom sám v sebe a sám zo seba? Ako môže Syn vdáčiť Otcovi za všetko, čím je, a predsa nebyť menším ako Otec? Ľudská logika toto nedokáže pochopiť. Všetky takéto ťažkosti spôsobujú výsmech neveriacich. Pre neveriaceho tieto pravdy odporujú zdravému rozumu, a preto ich považuje za smiešne. Pre neveriaceho sú neuveriteľné, a preto ich odmieta. V úplnom protiklade k neveriacemu človeku, veriaci chápe, že tieto pravdy presahujú ľudský um a vymykajú sa ľudskej logike.

Existujú však aj problematické otázky, na ktoré vieme odpovedať. Odpovede nachádzame vo veršoch Písma. Napríklad verš Hebrejom 1:5 nás učí, že slová zo Žalmu 2:7 sa odvolávajú na nášho Pána Ježiša Krista: „Rozprávať budem o ustanovení zákona. Hospodin mi povedal: Ty si môj syn; ja som ťa dnes splodil.“ Tieto slová zdanlivo naznačujú, že Pán Ježiš Kristus si pamätá, kedy sa stal Božím Synom. Ak je to tak, potom by sme už viac nemohli veriť v jeho večné splodenie. Avšak ak sa Kristus spätne odvoláva na niečo, čo je večnou a nepretržitou pravdou, ako inak by to mohol povedať? Toto je to, čo učia aj ostatné časti Písma. Bude rozumné, ak budeme vykladať tento verš vo svetle celého Písma, a nie naopak.

Rovnako aj Rimanom 1:4 a Skutky 13:32-33 zdanlivo naznačujú, že Ježiš sa stal Synom Božím tým, že bol vzkriesený z mŕtvych. To, že by Pavol niečo také tvrdil v Rimanom 1:4, je veľmi nepravdepodobné, pretože neskôr v Rimanom 8:3 učí, že Synom bol ešte skôr, ako prišiel v tele. Potrebujeme si spomenúť aj na Rimanom 1:3. Tu Pavol hovorí o Ježišovi ako o Synovi ešte predtým, než spomína jeho narodenie. Pavol hovorí vo verši 4 len to, že vzkriesenie z mŕtvych objasnilo Ježišovu večnú identitu.

V Skutkoch 13:32 apoštol Pavol najprv použije sloveso „vzkriesiť“ vzťahom na Ježiša – sloveso „vzkriesiť“ na tomto mieste znamená „vzbudiť“. Odvoláva sa tu na vzbudenie Krista pri jeho narodení. Keď sloveso „vzkriesiť“ vyjadruje vzkriesenie, používa sa vždy so slovným spojením „z mŕtvych“. Takto použité ho vidíme vo verši 34. Pavol tu káže, že osoba, ktorá sa narodila, bola tým, o kom sa hovorí, že je jednorodený od Boha. Pavol sa vo svojej evanjelizačnej kázni nebojí dotknúť veľkolepej doktríny o večnom splodení Syna.

Redakčný výber zo siedmej kapitoly knihy Stuart Olyott „Traja sú jedno“ (podtitul: Čo Biblia učí o Trojici), vydavateľstvo ORDO SALUTIS, Pezinok 2004. Publikácia je nedostupná, celý náklad je rozobraný. Publikované s láskavým súhlasom vydavateľstva.